

Recenzja

dorobku dr Sylwii Bedyńskiej w postępowaniu habilitacyjnym

oraz ocena, czy spełnia on kryteria określone w

art. 219 *Ustawy z dn. 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*

1. Informacje wstępne o habilitantce i przedłożonym do oceny dziele habilitacyjnym

Habilitantka

Pani dr Sylwia Bedyńska jest absolwentką Wydziału Psychologii Uniwersytetu Warszawskiego (1999, tytuł zawodowy magistra psychologii z wyróżnieniem). Doktorat zrobiła w 2004 roku na Wydziale Psychologii Szkoły Wyższej Psychologii Społecznej (obecnie: SWPS Uniwersytet Humanistycznospołeczny) w dziedzinie nauk humanistycznych (Praca pt. *Wpływ negatywnych stereotypów o zdolnościach intelektualnych na procesy rozumowania i funkcjonowanie pamięci operacyjnej*, Promotor: prof. dr hab. Grzegorz Sędek).

W dokumentacji nie ma informacji aby habilitantka ubiegała się już wcześniej o nadanie stopnia doktora habilitowanego.

Dr Sylwia Bedyńska pracuje na stanowisku Adiunkt/starszy wykładowca w SWPS Uniwersytecie Humanistycznospołecznym w Warszawie (od 1999), pełni tam także obowiązki kierownika Katedry Metodologii Badań Psychologicznych na Wydziale Psychologii (od 2015). W poprzednich latach pełniła tam również funkcję Dyrektora Instytutu Podstaw Psychologii (2015-2019), zastępcy Dyrektora Instytutu Psychologii Społecznej (2005-2010), oraz zastępcy Dyrektora Instytutu Psychologii Ogólnej (2010-2015).

W latach 2014-2016 współpracowała także jako Starszy Specjalista ds. Badań w projekcie Joint Action RARHA (*Reducing Alcohol Related Harm*) finansowanym przez Unię Europejską w

II Programie Zdrowotnym (Instytucje wiodące: Instytut Psychiatrii i Neurologii w Warszawie i Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych). Wcześniej pracowała jako badaczka w Zakładzie Ergonomii Centralnego Instytutu Ochrony Pracy – Instytut Badawczy (X-XII 2010), a także jako Adiunkt/Asystent w Instytucie Psychologii Polskiej Akademii Nauk (2000-2010).

Tym samym można stwierdzić, że **warunki formalne** określone w art. 219 ust. 1 *Ustawy z dn. 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* zostały **spełnione** – dr Sylwia Bedyńska posiada stopień doktora oraz wykazała się aktywnością naukową w więcej niż jednym ośrodku naukowym. W recenzji ocenię, czy zgłoszone osiągnięcie stanowi *znaczny wkład* w rozwój psychologii, a aktywność naukowa jest *istotna* (zgodnie z – odpowiednio – pkt 2 i 3 ust. 1 art. 219 *Ustawy z dn. 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*).

Materiał przedłożony do oceny

Formułując niniejszą recenzję i ocenę oparłam się na materiałach przekazanych przez SWPS Uniwersytet Humanistycznospołeczny w Warszawie. W szczególności były to:

- (1) Wykaz osiągnięć naukowych stanowiących znaczny wkład w rozwój psychologii,
- (2) Autoreferat,
- (3) Zestaw 8 artykułów składających się na osiągnięcie naukowe Habilitantki,

Nie przedłożono żadnych materiałów z dorobku dodatkowego.

Osiągnięcie

Jako osiągnięcie naukowe, o którym mówi art. 219 ust. 1 pkt 2 *Ustawy z dn. 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*, dr Sylwia Bedyńska przedstawiła cykl 8 powiązanych tematycznie publikacji pt. „***Długofalowe konsekwencje zagrożenia stereotypem oraz ich mechanizmy: pośrednicząca rola bezradności intelektualnej oraz wypalenia zawodowego***”.

W skład cyklu wchodzi następujące artykuły:

- (1) Bedyńska, S., Rycielski, P., & Jabłońska, M. (2021). Measuring Stereotype Threat at Math and Language Arts in Secondary School: Validation of a Questionnaire. *Frontiers in Psychology*, 12:553964. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.553964>

(2) Bedyńska, S., Krejtz, I., Rycielski, P., & Sedek, G. (2020a). Stereotype threat as antecedent to domain identification and achievement in language arts in boys: a cross-sectional study. *Social Psychology of Education*, 23(3), 755-771. doi: 10.1007/s11218-020-09557-z

(3) Bedyńska, S., Krejtz, I., Rycielski, P. & Sedek, G. (2020b). Stereotype threat is linked to language achievement and domain identification in young males: Working memory and intellectual helplessness as mediators. *Psychology in The Schools*, 57(9), 1331-1346.

<https://doi.org/10.1002/pits.22413>

(4) Bedyńska, S., Krejtz, I., & Sedek, G. (2019). Chronic stereotype threat and mathematical achievement in age cohorts of secondary school girls: mediational role of working memory, and intellectual helplessness. *Social Psychology of Education*, 22(2), 321-335, doi: 10.1007/s11218-019-09478-6

(5) Bedyńska, S, Krejtz, I. & Sedek, G (2018). Chronic Stereotype Threat Is Associated With Mathematical Achievement on Representative Sample of Secondary Schoolgirls: The Role of Gender Identification, Working Memory, and Intellectual Helplessness. *Frontiers in Psychology*, 9:428. doi: 10.3389/fpsyg.2018.00428

(6) Bedyńska, S. i Rycielski, P. (2016). Zagrożenie stereotypem i bezradność intelektualna a oceny szkolne dziewcząt z matematyki. *Edukacja*, 1 (136), 102-113

(7) Bedyńska, S., Żołnierczyk-Zreda, D. (2015). Stereotype threat as a determinant of burnout or work engagement. Mediating role of positive and negative emotions. *International Journal of Occupational Safety and Ergonomics* 21 (1),1-8. DOI: 10.1080/10803548.2015.1017939

(8) Bedyńska, S. (2013). Długofalowe skutki zagrożenia stereotypem. Moderacyjna rola identyfikacji z własną grupą i dziedziną. *Studia Psychologiczne*, 51 (3), 53-62 DOI: 10.2478/v10167-010-0071-5

2. RECENZJA I OCENA OSIĄGNIĘCIA NAUKOWEGO

o którym mówi art. 219 ust. 1 pkt 2 *Ustawy z dn. 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*

Na przedstawione osiągnięcie habilitacyjne pt. „*Długofalowe konsekwencje zagrożenia stereotypem oraz ich mechanizmy: pośrednicząca rola bezradności intelektualnej oraz wypalenia zawodowego*” składa się z 8 artykułów. We wszystkich habilitantka jest pierwszą autorką. W przypadku współautorskich prac naukowych pełniła wiodącą rolę w ich powstaniu. Większość (6/8) artykułów w cyklu została opublikowana w czasopismach zagranicznych, z listy JCR, z *Impact Factor*.

ISTOTA CYKLU ORAZ TEORETYCZNA I SPOŁECZNA WAGA TEMATYKI

Habilitantka podnosi ważny społecznie temat skutków i uwarunkowań zjawiska zagrożenia stereotypem, który bada zarówno w środowisku szkolnym, jak i w pracy. Zjawisko to definiuje za klasyczną definicją Steele’a i Aronsona (1995) jako obawę przed potwierdzeniem negatywnego stereotypu dotyczącego własnej grupy lub bycia stereotypizowanym przez innych. Jest ono m.in. jednym z czynników odpowiedzialnych za tzw. zjawisko *leaky pipeline*, tj. rosnących dysproporcji płciowych na wyższych szczeblach kształcenia i kariery.

Na wstępie warto podkreślić, że opis osiągnięcia jest świetnie, wręcz wzorcowo, napisany. Habilitantka bardzo jasno i przekonująco przedstawia elementy osiągnięcia, cele badań i luki w dotychczasowej wiedzy, które jej badania miały wypełnić, a także plany dalszych badań (np. na kolejnych grupach, dotychczas nie badanych w tym kontekście, takich jak osoby starsze).

Przedstawione do oceny dzieło habilitacyjne uważam za wartościowe naukowo i społecznie. Opisuje badania własne habilitantki dotyczące konsekwencji powtarzających się epizodów zagrożenia stereotypem (takich jak niższe osiągnięcia szkolne i zanik identyfikacji ze stereotypizowaną dziedziną, czy wyższy poziom wypalenia zawodowego) oraz mechanizmów wyjaśniających te konsekwencje (rola ograniczeń pamięci roboczej i bezradności intelektualnej).

Elementem nowatorskim (i autorskim pomysłem habilitantki) jest m.in. wskazanie nowego mechanizmu, związanego z powstawaniem bezradności intelektualnej. Pozwoliło to na integrację dwóch obszarów badawczych wyjaśniających niższe osiągnięcia szkolne czy akademickie oraz zanik identyfikacji z dziedziną za pomocą dwóch zjawisk – bezradności intelektualnej oraz zagrożenia stereotypem. Rolę bezradności pokazują badania opisane w

artykułach nr 3-6 i 8, ale mam wrażenie, że wyniki nie zawsze są spójne. Przykładowo badania z artykułu nr 6 pokazały, że bezradność intelektualna nie jest moderatorem w relacji zagrożenia stereotypem i osiągnięć szkolnych, ale w artykule nr 3 habilitantka wraz ze współautorami wykazała, że poziom bezradności intelektualnej z języka polskiego (oraz poziom efektywności pamięci roboczej) jest zmienną pośredniczącą między zagrożeniem stereotypem a osiągnięciami szkolnymi ze stereotypizowanej dziedziny. Badania z artykułu nr 4 pokazały z kolei, że wysoki poziom zagrożenia stereotypem wiązał się z wysokim poziomem bezradności intelektualnej i niższą efektywnością pamięci roboczej tylko wtedy, gdy poziom identyfikacji z własną grupą był wysoki.

Artykuł nr 4 pokazał też rolę drugiego z mechanizmów pośredniczących, badanych przez dr Bedyńską: efektywności pamięci roboczej. Kolejne badania, opisane w artykułach 2 i 5, wykazały, że wyższy poziom zagrożenia stereotypem w grupie osób identyfikujących się z własną grupą płciową był skorelowany z niższą efektywnością pamięci roboczej, a ta z kolei wiązała się z niższymi osiągnięciami uczniów, ale nie miała znaczenia dla przewidywania poziomu identyfikacji z dziedziną. Dla tej ostatniej ważny był tylko poziom bezradności intelektualnej, która była moderatorem relacji między zagrożeniem stereotypem a zanikiem identyfikacji z dziedziną (por. m.in. artykuły nr 2 i 6).

W związku z tym, że zjawisko zagrożenia stereotypem dotychczas było eksplorowane niemal wyłącznie w badaniach laboratoryjnych wykorzystujących schematy eksperymentalne aktywizujące zagrożenie stereotypem, w oczywisty sposób ograniczało to możliwość generalizacji wyników na środowisko naturalne (w szkole, w pracy). Należy podkreślić więc wagę tego, że badania dr Bedyńskiej przełamują to ograniczenie. Bardzo ważny jest poruszany przez habilitantkę wątek potencjalnie wielokrotnego narażenia na zagrożenie stereotypem w środowisku naturalnym, czego badania laboratoryjne nie obejmują. Zagadnienia te prezentują np. artykuły nr 2 i 3 (chłopcy) oraz 4-6 (dziewczynki) i 7 (dorosłe kobiety). Przykładowo badania kohort wiekowych z artykułu nr 4 potwierdziły kumulatywny charakter zagrożenia stereotypem dla osiągnięć z matematyki.

Ponadto, badania kierowane przez habilitantkę objęły nie tylko grupę defaworyzowaną – dziewczęta w szkole czy kobiety w sytuacji pracy zawodowej, ale i faworyzowaną (chłopców z gimnazjów), co jest rzadko spotykane w tym nurcie badań. Analizowane były wyniki uczniów i uczennic zarówno z matematyki (w której stereotypowo mają być lepsi chłopcy), jak i języka

polskiego (w którym stereotypowo mają być lepsze dziewczynki), co pozwoliło na wyjaśniania różnic płciowych obserwowanych w osiągnięciach z tych dwóch przedmiotów. Dzięki temu możliwe było wskazanie, czy za konsekwencje zagrożenia stereotypem odpowiada sytuacyjna aktywizacja negatywnego stereotypu, czy też względnie trwałe czynniki, takie jak np. niższy status grupy i jej społeczna stygmatyzacja (do tego zagadnienia jeszcze wrócę). Dodatkowo brano pod uwagę rzadko analizowaną wcześniej identyfikację z dziedziną. Zagadnienia te prezentują artykuły nr 2 i 3 (chłopcy) oraz 4-6 (dziewczynki).

Osiągnięciem habilitantki jest także przygotowanie Skali Zagrożenia Stereotypem w Szkole (STaS – Stereotype Threat at School) i środowisku pracy (skala Zagrożenia Stereotypem w Pracy – STaW), które mogą być wykorzystywane w praktyce jako narzędzia screeningowe, pozwalające na identyfikację osób szczególnie podatnych na zagrożenie stereotypem oraz testujące skuteczność ewentualnych interwencji redukujących odczuwane zagrożenie stereotypem. Wykonana została także walidacja psychometryczna STaS oraz jej równoważność pomiarowa, dzięki czemu dr Bedyńska mogła porównywać wyniki między grupami. Analiza równoważności jest niezwykle istotna dla trafności wykonywanych porównań między grupami (również np. w kontekście badań międzynarodowych), ale niestety rzadko wykonywana, dlatego wysoko oceniam to, że znalazła się wśród analiz dr Bedyńskiej. Zagadnienia te opisane zostały w artykule nr 1.

W artykule tym wykazano też, że to chłopcy mają wyższy poziom zagrożenia stereotypem na lekcjach polskiego niż dziewczynki na lekcjach matematyki. To ciekawy i nieintuicyjny wynik, sugerujący, że to nie niższy status grup stereotypizowanych odpowiada za poczucie zagrożenia stereotypem. W artykule nr 2 z kolejnych badań habilitantka wyciąga podobne wnioski: “pokazaliśmy, że to rzeczywiście sytuacyjna aktywizacja negatywnego stereotypu, a nie względnie trwałe czynniki (niższy status czy długi proces stygmatyzacji) odpowiadają za niższe osiągnięcia szkolne” (autoreferat, str. 26). To optymistyczny wynik, ułatwiający potencjalne interwencje.

Habilitantka otrzymała także kolejny zaskakujący wynik w artykule 8: zagrożenie stereotypem było powiązane z osiągnięciami szkolnymi z matematyki, ale jedynie u dziewcząt, które oceniały ten przedmiot jako ważny oraz w mniej stopniu identyfikowały się z własną grupą. Tymczasem wcześniejsze badania innych zespołów pokazywały, że zagrożone stereotypem są szczególnie te osoby, które silnie identyfikują się z własną grupą oraz te osoby,

które silnie identyfikują się z dziedziną. Uwzględnienie przez dr Bedyńską obu tych konstruktów jednocześnie zmieniło ten obraz. Znalazła też interesujące wyjaśnienie tego fenomenu, odwołując się do pomysłu Schmader i in. (2008), którzy “bazując na koncepcji równowagi postaw Heidera (1958), wskazywali, że zagrożenie stereotypem pojawi się wtedy, gdy postawy – pozytywna postawa wobec własnej grupy oraz pozytywna postawa wobec dziedziny – przestają być spójne w kontekście stereotypu wskazującego, że osoby z grupy własnej nie mogą osiągać wysokich wyników w stereotypizowanej dziedzinie.” (autoreferat, str. 11).

Dr Bedyńska wykazała również negatywny wpływ zagrożenia stereotypem na funkcjonowanie kobiet w pracy zawodowej (artykuł nr 7). Było ono związane z wypaleniem zawodowym (ale nie z zaangażowaniem w pracę), a zmienną pośredniczącą był poziom negatywnych emocji. Habilitantka kontynuuje badania na osobach pracujących.

Warto na koniec podkreślić, że analizy i badania habilitantki składające się na dzieło habilitacyjne niosą ważne implikacje praktyczne. Mają na przykład duże znaczenie dla identyfikacji osób szczególnie podatnych na zagrożenie stereotypem w szkołach czy w środowisku pracy, które potencjalnie powinny zostać objęte działaniami interwencyjnymi.

KONKLUZJA

Artykuły przedstawione przez dr Sylwię Bedyńską jako dzieło habilitacyjne stanowią spójny cykl, który można uznać za niosący ważny i znaczny wkład w rozwój psychologii.

3. RECENZJA I OCENA AKTYWNOŚCI NAUKOWEJ

o którym mówi art. 219 ust. 1 pkt 3 *Ustawy z dn. 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*

Z przedstawionego wykazu dorobku wynika, że po doktoracie dr Sylwia Bedyńska jest współautorką 1 monografii (po polsku) i współredaktorką 1 tomu zbiorowego (po polsku). Jest też współautorką 19 rozdziałów w monografiach zbiorowych (w tym 4 po angielsku: 3 w wydawnictwach polskich, a 1 w prestiżowym wydawnictwie *Cambridge University Press*), 15 rozdziałów w podręcznikach akademickich, oraz 20 artykułów w czasopismach naukowych (w tym 12 opublikowanych po angielsku w czasopismach zagranicznych).

Najważniejsze czasopisma, w których habilitantka publikowała swoje prace naukowe (z cyklu i spoza) to: *European Journal of Social Psychology*, *Personality and Individual Differences*, *Frontiers in Psychology*, *Social Psychology of Education*, *Psychology in The Schools*, *Journal of Health Psychology* i *Journal of Social Psychology*. Są to prestiżowe czasopisma zagraniczne, posiadające IF.

Co do wskaźników naukometrycznych, habilitantka podała liczbę 1017 cytowań z bazy Google Scholar obejmującej publikacje anglojęzyczne i polskojęzyczne (jednak nie odjęła autocytowań); z bazy Scopus obejmującej jedynie publikacje naukowe w języku angielskim podała 258 cytowań łącznie, w tym 245 cytowań bez autocytowań. Wskaźnik IF łączy z uwzględnieniem IF w roku opublikowania danej publikacji $IF = 22,42$. H-index: w bazie Google Scholar h-index = 14 (jednak znów bez odjęcia autocytowań), a w bazie Scopus h-index = 10. Liczba punktów ministerialnych łącznie, biorąc pod uwagę wszystkie publikacje z punktacją przypisywaną danej publikacji w roku jej opublikowania tekstu = 824. Punktacja ta obejmuje także punkty za rozdziały w monografiach oraz monografie.

Habilitantka wykazała się aktywnością recenzencką - zrecenzowała artykuły dla 2 anglojęzycznych czasopism (*Interdyscyplinary Journal of Psychology*, *European Journal of Social Psychology*), oraz 3 polskich (*Studiach Psychologicznych*, *Edukacji*, *Rocznikach Psychologicznych*, *Psychologii Społecznej*), jednak z opisu nie wynika kiedy ani ile tych recenzji było. Była też Redaktorem statystycznym w komitecie redakcyjnym czasopisma *Bezpieczeństwo Pracy*, jednak nie wiadomo kiedy ani jak długo. Wzięła także udział w zespole konkursowym na najlepszy artykuł naukowy z obszaru edukacji organizowany przez Fundację Edukacyjną im. Profesora Czerneckiego w Warszawie.

Dr Bedyńska wykazała się też działalnością organizacyjną – poza licznymi ważnymi funkcjami pełnionymi na Uniwersytecie SWPS, wzięła udział w komitecie organizacyjnym i naukowym międzynarodowej konferencji Transfer of Knowledge Conference 2009, organizowanej przez konsorcjum *European Social Cognition Network ESCON 2*.

Uczestniczyła w dwu programach europejskich: jako Starszy specjalista ds. badań w europejskim projekcie badawczym Joint Action RARHA (*Reducing Alcohol Related Harm* finansowanym przez Unię Europejską w II Programie Zdrowotnym) oraz w europejskim projekcie badawczym FAR SEAS (Fetal Alcohol Reduction and Exchange od European

Knowledge After SEAS) finansowanym w ramach Trzeciego Programu Zdrowia Unii Europejskiej. Jako przykłady naukowej współpracy zagranicznej habilitantka wymienia też współpracę w ramach innych projektów międzynarodowych, w których była wykonawczynią: z prof. M. Piechowskim z Northland College (3 wspólne publikacje), z prof. R. Vallacherem z Florida Atlantic University (1 wspólna publikacja), prof. U. von Heckerem z Cardiff University, (2 wspólne publikacje) i prof. D. Matsumoto z San Francisco University (1 wspólna publikacja).

Dr Sylwia Bedyńska od wielu lat prowadzi liczne zajęcia dydaktyczne w SWPS Uniwersytecie Humanistycznospołecznym.

Odbyła również dwumiesięczny staż w CIOP; jako staż podaje także współpracę z Pracownią Socjalizacji IPPAN (2004-2010). Prowadzi również zajęcia dydaktyczne poza Uniwersytetem SWPS, np. w Akademii Psychologii Przywództwa na Politechnice Warszawskiej. Nie ma natomiast zagranicznych doświadczeń stażowych, np. jako visiting professor.

Dr Sylwia Bedyńska jest członkinią dwu międzynarodowych stowarzyszeń naukowych: *European Association of Social Psychology* i *American Psychological Society*. Brała udział w licznych konferencjach: od czasu uzyskania doktoratu wygłosiła 24 referaty i wykłady, w tym 4 zagraniczne (ostatni w 2018 roku). Zaprezentowała także 7 posterów (w tym 6 na konferencjach zagranicznych; ostatni w 2017 roku).

W r. 2010 habilitantka wykazała się także współpracą z otoczeniem społecznym: zrealizowała wtedy badania rynkowe w ramach Bonu na Innowację 1) dla firmy Czandra i 2) dla firmy Wiesława Kwiatkowska Consulting. W tym samym roku przygotowała też prototyp metody badawczej przeznaczonej do prowadzenia ilościowych badań w Internecie dla firmy GLIMPSE (również w ramach Bonu na Innowację).

Ma też znaczącą aktywność popularyzującą wiedzę i swoje osiągnięcia. Wymienia przygotowanie podręcznika do statystyki, prowadzenie wielu szkoleń z zakresu statystyki, czy przygotowanie wielu artykułów popularyzujących wiedzę statystyczną w biuletynie IBM SPSS Statistics. Opublikowała także 6 artykułów online dla nauczycieli, prezentujących mechanizmy oddziaływania negatywnych stereotypów płciowych na osiągnięcia uczniów oraz metody przeciwdziałania tym negatywnym konsekwencjom. Wiedzę tę popularyzowała też w dziennikach i tygodnikach. Za działania popularyzujące badania naukowe otrzymała nagrodę Rektora (2011).

Konkludując można uznać, że dr Sylwia Bedyńska wykazuje się istotną aktywnością naukową, głównie na forum krajowym, ale też, choć w mniejszym stopniu, na forum międzynarodowym.

4. KONKLUZJA KOŃCOWA

Na podstawie przeprowadzonej powyżej analizy stwierdzam, że dorobek dr Sylwii Bedyńskiej, uzyskany po otrzymaniu stopnia naukowego doktora, **spełnia kryteria** określone w art. 219 *Ustawy z dn. 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*. Przedstawiony cykl artykułów **stanowi znaczny wkład w rozwój psychologii**, a dr Sylwia Bedyńska **wykazuje się istotną aktywnością naukową**. Tym samym moja ocena jest **pozytywna** i wnioskuję o dopuszczenie dr Sylwii Bedyńskiej do dalszych kroków postępowania habilitacyjnego.

dr hab. Katarzyna Hamer-den Heyer, prof. IP PAN
Instytut Psychologii PAN